

Remissvar angående regeringskansliets diarienummer FÖ2024/00152 angående DCA-avtalet (Ds 2024:2).

Karin Utas Carlsson, Davids väg 16, enskild
263 92 Jonstorp tel. : 0760 30 86 00
e-mail: k.utas.carlsson@gmail.com

Beslutet borde vara en grundlagsfråga. Avtalet ger anledning att fundera över processen, att denna stora fråga inte bedömts som en grundlagsfråga och hanterats som sådan. Ett riksdagsval med möjlighet till debatt och diskussion samt två beslut i riksdagen skulle varit lämpligt. Här lämnas till främmande makt (USA) mark (de sekretessbelagda delarna av de 17 områdena/baserna) och jurisdiktion och stora möjligheter att påverka det dagliga skeendet. Inom de här sekretessbelagda områdena råder amerikansk lag. Befälhavaren är amerikan (som står under USA:s president), och vi vet inte vilka vapen och annan utrustning som finns där. Det kan t o m vara kärnvapen eftersom inte något undantag finns i avtalstexten och det i svensk lag inte finns förbud mot införsel av kärnvapen. Sverige kommer inte att ha inspektionsrätt. Inom områdena och inte heller på tillfartsvägar (luften, havet, marken). I praktiken kan amerikanska soldater röra sig fritt i Sverige. Antalet är inte fastlagt. Avtalet är på 10 år och kan förlängas. Rysslands upplevelse av hot är ett faktum. Det har deklarerats om och om igen.

RF 1:1 All offentlig makt i Sverige utgår från folket. Naturligtvis avses svenska medborgare. Vår suveränitet är i fara. Vad händer vid en incident där en amerikansk soldat är inblandad? Vems befäl gäller, vems lagrätt?

Avtalet är skrivet med många motsägelser och oklarheter t ex om lagrätten (artikel 12). Det kommer att ge upphov till tvister. I avtalet förekommer ofta att hanteringen av olika problem ska lösas i samarbete. Dock vet man att tvister uppstår.

Inget offentliggörande, ingen debatt före underskrift av avtalet. Att avtalets innehåll offentliggjordes först när det undertecknats och inte diskuterades dessförinnan visar på stora svagheter i vår demokrati. Utgår verkligen offentlig makt från folket?

Demokrati och självständighet. Enligt avtalet överläts mycket makt till USA. Det är inte bara inom baserna som suveräniteten naggas i kanten utan också utanför dessa och vid händelser under och kring transporter. Privat och offentlig mark kan komma att "behövas" av de amerikanska styrkorna. Demonstranter utanför baserna kan hamna i delo med amerikansk rättvisa. Tortyr används i USA och i vissa stater finns dödsstraff.

Säkerhetsläget försämras kraftigt. Självklart uppfattar Ryssland det som hotfullt när USA tar mark och lagrar förråd, fordon, vapen, kanske t o m kärnvapen riktade mot Ryssland. Sverige delar Öresund med Danmark. Östersjön har ur rysk synpunkt blivit ett fiendehav. När nu alla de nordiska länderna är med i Nato förekommer ett samarbete så att Ryssland lätt kan blockeras och u-båtar dessutom fritt röra sig i hela Östersjön. U-båtar som kan misstänkas ha kärnvapen. Rysslands upplevelse av existentiellt hot ökar och i samma grad minskar vår säkerhet. Hotelser och tvång leder till våld, ett våld som kan eskalera – dessutom mycket fort. Man talar om ett försämrats säkerhetsläge. Det är

självförvällat. Vi har gjort oss till fiende med en granne, en kärnvapenstat i maktstrid med vår allierade som också har kärnvapen. Detta är tvärtemot att förebygga krig.

Helt följdriktigt talar regeringen sedan Sälenkonferensen i januari om att vi, individer, ska förbereda oss för krig. Det är oansvarigt. Det är statens skyldighet att förebygga krig. Vi ska inte förbereda oss på ett krig som troligen kommer att medföra användning av kärnvapen om det kommer till stånd. Många anser att makthavarna i den maktkamp som uppstått tappat respekten för kärnvapen. Enligt den s k Domedagsklockan, en symbol som uppdateras av styrelsen för the Atomic Scientists vid Chicagouniversitetet, har risken ökat att kärnvapen kommer till användning. Effekterna av moderniseringen av kärnvapen och kärnvapenbärare är en faktor som inte debatteras.

Sveriges ansökan till Nato medlemskap och inbjudan till USA att utnyttja vårt territorium för sina ändamål beror på rädsla nu senast orsakad av Rysslands lagvidriga invasion i Ukraina 24 februari 2022. Den fick Socialdemokraterna att ändra åsikt och det gav material för ett ensidigt ställningstagande där de som försökte lyfta debatten till en intellektuell nivå tystades. Media släppte i mycket begränsad omfattning fram diskussion om orsaker och sammanhang som avvek från det västliga (USA:s) narrativet. Detta har påverkat opinionen på ett ofattbart effektivt sätt. De som försökt nyansera debatten har misstänkliggjorts och förklaringar har uppfattats som försvar av anfällskriget. Socialdemokraternas helomvändning i Natofrågan skedde i en tid när rädslan påverkade omdömet, och nu sitter vi i en situation där militarisering blivit det normala och Ukrainakriget fortsätter med allt vad det innebär. Det hade kunnat förebyggas (se t ex Östeuropakännaren och fredsforskaren Richard Sakwa som jag i artikeln nedan hänvisar till).

Det bästa sättet att öka säkerheten är att säga nej till DCA-avtalet. DET skulle uppfattas som en vänlig handling och minska krigsriskerna. I en tid när kärnvapenmakter står mot varandra måste man fundera över hur den andra sidan tänker och vad den upplever. Det som är i vågskålen är inget mindre än ett kärnvapenkrig, och har tabut mot att använda kärnvapen överskridits vet vi inte vilka krafter som släpps lösa. Dessutom, även explosion av en enda taktisk kärnvapenmissil över ett storstadsområde är något så fruktansvärt att det känns otänkbart. Det är naturligtvis emot krigets lagar och mot Internationella Domstolens i Haag (ICJ) beslut. Kriget ska förebyggas. För närvarande förbereds det genom det ena beslutet efter det andra, och det är livsfarligt. DCA-avtalet upplevs som aggressivt av Ryssland och inte defensivt.

Kärnvapen och USA. USA har som policy, ja princip, att inte svara på frågor om de för med kärnvapen. När regeringen säger att USA vet att vi inte vill ha kärnvapen i Sverige är det ofattbart naivt. Det finns inget skrivet i avtalet, inget undantag för kärnvapen i vapenlager, hamnar, flygflottiljer eller vid transporter. I anmälan till Natomedlemskap har Sverige tvärtom meddelat att vi stöder Natos doktrin som bygger på kärnvapenavskräckning. Vi tror inte på att den fungerar eftersom det förekommer misstolkningar, misstag och olyckor med kärnvapen inblandade. I ett spänt läge ökar dessutom risken att dessa kommer till användning. Både hot och användning är olagligt enligt Internationella Domstolens (ICJ:s) utslag och helt oförenligt med FN-stadgan. Fredsorganisationer kräver att Sverige ska ansluta sig till TPNW, the Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons, och att en lag mot kärnvapen i Sverige fattas, men det räcker inte. Avtalet är i sig alltför farligt.

Sveriges möjligheter att verka för nedrustning och fred. Sveriges har med kända företrädare under årtal stått i främsta ledet för nedrustningsarbete. Detta är nu totalt raserat. Sveriges möjlighet att verka för nedrustning försvåras, ja omöjliggörs, när vi själva rustar upp som aldrig förr. Sverige överger en stolt tradition som gav oss ett gott namn i världen. Dessutom, Sveriges roll som medlare försvinner när vi blir del av ena sidan i en stormaktskonflikt.

Konsekvenser för övrigt. Ekonomiska konsekvenser för välfärden, klimatet och miljön lämnar jag till andra att ta upp, liksom att peka på speciella artiklar och ordalydelser i avtalet. Enorma resurser läggs på att hota varandra och allt liv på planeten. Det är faktiskt svårt att förstå.

De som inte blivit inbjudna till remissrundan. Bland 109 inbjudna finns endast en fredsorganisation om man inte räknar in bistånds- och solidaritetsorganisationer. Samerna har inte bjudits in och inte informerats, ett ursprungsfolk som drabbas särskilt hårt då dess marker särskilt inom Vidsel och Kiruna (enorma områden) ingår i de avtalade områdena/baserna.

Krav på folkomröstning och förlängd tid för debatt och information. Ett 70-tal personer från många orter fördelade över hela Sverige har tagit initiativ till att kräva en folkomröstning för att höra folkets åsikt i denna livsavgörande fråga. Folket behöver dessförinnan få möjlighet att sätta sig in i avtalet och dess konsekvenser så riksdagsbeslutet behöver uppskjutas 1-2 år och dessförinnan resurser tillhandahållas för debatt, studiecirkel och utbildningsmaterial. Folkomröstningen om kärnkraft 1980 visade att det var möjligt med ordentlig utbildning före röstning. Vi i fredsrörelsen ser att människor vi möter inte känner till avtalet, ännu mindre dess möjliga konsekvenser, och att de ofta känner sig uppgivna. Många är frustrerade över bristen på insyn och demokratisk hantering. Det finns en klyfta mellan partierna och folket.

Jag har i en litet längre artikel i tidskriften Parabol redogjort för min syn på avtalet och lämnar den som del i mitt remissvar (artikeln skrevs innan det blivit offentligt att USA avtalat med Norge om ytterligare 8 baser):

Risk för kärnvapenkrig allvarlig följd av avtal med USA om försvarssamarbete

Det bilaterala avtalet mellan Sverige och USA (DCA – Defence Cooperation Agreement) kommer att ge USA tillgång till 17 militärbaser i Sverige. Ett sådant avtal med Norge har ratificerats av Stortinget i juni 2022. Finlands och Danmarks regeringar har, liksom Sveriges, i december undertecknat liknande avtal. Där, liksom här, har regeringarna och media undvikit och hindrat information och debatt. Sammanlagt får USA tillgång till 39 militära baser i Norden (förutom Grönland där Thulebasen finns och upprustas).

I och med DCA, som gäller i 10 år, är kursändringen från viss självständighet till ett beroende av USA fullbordad och det utan ifrågasättande debatt! Det finns emellertid ännu möjligheter att sätta stopp för avtalet eftersom den svenska riksdagen ska godkänna och besluta om lagändringar som krävs. Det beräknas ske under våren. Fredsrörelsen arbetar på att informera om avtalet. Man kan fråga sig varför media alltsedan Natoansökan våren 2022 så lydigt följt regeringen och hållit tillbaka debatt om säkerhetspolitik och fredsskapande. Säkerhetspolitiken debatterades inte ens i valrörelsen. Vi ser inte den granskande, opartiska

journalistiken. Vi upplever krigshets och ser att människor saknar kunskap. När vi delar flygblad möter vi maktlöshet och oro.

Den 9 januari beslöt några medlemmar i Kvinnor för Fred att försöka att nationellt samordna och intensifiera information om DCA-avtalet som innebär ökat hot mot Ryssland. Regeringen verkar inte bekymra sig för konsekvenserna av detta. Den har passat på att minska bidragen till fredsorganisationer liksom till studieförbunden. Inför kärnkraftsomröstningen 1980 skedde en enorm folkbildning. Inte så nu. Beslutet att söka medlemskap i Nato fattades av socialdemokraternas ledning under några veckor i april-maj 2022 i ett läge då upprördheten över Rysslands invasion i Ukraina påverkade omdömet. Förhandlingar om DCA-avtalet har skett i tysthet. Detta anstår inte en utvecklad demokrati.

DCA handlar om att lagra stridsutrustning på flera platser: vapen och ammunition, fordon och förråd. Byggnader kommer att uppföras och utländsk militär, civilanställda och anhöriga kommer att anlända i stort antal. Avtalet innefattar amerikansk rätt till transporter på svensk mark, i luft, hav och hamnar. I baserna kommer det att finnas exklusivt amerikanska områden där sekretess råder. Sverige har inte insynsrett, inte heller under transporter. Befälhavaren är amerikan, och amerikansk lag kommer att gälla. Är vi beredda att ge upp vår självständighet?

Vi har i Sverige ingen lag mot införande av kärnvapen på vårt territorium. USA har en policy att aldrig svara på frågor om de för med kärnvapen eller inte. USA har över 800 baser i 80 länder, och dess kärnvapen är utplacerade i Tyskland, Italien, Belgien, Nederländerna och Turkiet, något som strider mot Ickespridningsavtalet och naturligtvis mot FN:s kärnvapenförbud TPNW (Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons) som inget Natoland anslutit sig till, inte heller Sverige. I DCA avtalet nämns inte kärnvapen. Vid frågor hur regeringen ser på risken att få in kärnvapen på svenskt territorium har det ofattbart naiva svaret blivit att USA känner till vår inställning till kärnvapen så det är inte aktuellt. I Natoansökan finns inte någon restriktion vad gäller planering för kärnvapenanfall eller övningar med kärnvapen.

DCA-avtalet liksom Natoansökan innebär förberedelse för krig. Vid Folk och Försvars konferens i Sälen uppmanades vi av civilförsvarsministern med stöd av överbefälhavaren Micael Bydén och statsministern att förbereda oss för krig. Det har skrämt och upprört människor och väckt berättigad debatt. Att förbereda för krig är just vad man gör när man rustar. Rustningar leder till krig, våld föder våld. Vi är inne i en spiral av ökade militära kostnader. Det vi behöver är att skapa fred, inte fiender.

Människor blir rädda, och rädsla skapar krig. Richard Sakwa, brittisk professor i rysk och europeisk politik, författare till "Frontlinje Ukraina" och "The Lost Peace" utkommen i år. Han beskriver det som **säkerhetsdilemmat**: De som talade för Natoutvidgning försummade att överväga konsekvenserna av sina handlingar, skriver han. Upplevelsen att den andra parten är aggressiv leder till aggressiva eller hotfulla handlingar. Försök att genom hot och våld skapa säkerhet och fred leder till motsatsen av det önskade. Detta är Ukrainakriget ett utmärkt exempel på. Ryssland, som kände sig hotat av Natos expansion och dess inbjudan till Ukraina (och Georgien), var rädd för att kärnvapen skulle komma att placeras i Ukraina och att den arrenderade flottbasen på Krim skulle förloras till huvudmotståndaren Nato. Ryssland valde då att den 24 februari 2022 angripa i förebyggande syfte, vilket ledde till motsatsen till säkerhet för Ryssland när Sverige och Finland ansökte om Natomedlemskap, precis det man ville förhindra Ukraina att göra. Det Putin begärde i december -21 och utrikesminister Lavrov upprepade i brev till EU:s utrikesministrarna i januari 2022, var en säkerhetszon, ett avstånd

mellan Natostyrkor och Rysslands gräns. Detta fick svenska folket via media veta var uttryck för Rysslands imperialistiska ambitioner att återupprätta Sovjetunionen. "Demokrati" ställdes mot "diktatur". (Detta är naturligtvis inte hela bakgrunden till invasionen, men en kärna i den.) Resultatet ser vi i ett kämpande, förstört Ukraina, ökad risk för storkrig och fastlåsta positioner.

Alla regeringar och folk utgår ifrån att avskräckning ska skydda trots att det är uppenbart att så inte är fallet. Kriget har ökat. Varför fortsätter man då och tänker i gamla banor, satsar enorma summor på militära rustningar, resurser och pengar som behövs för omställning av samhället för att möta behov människor har och hålla uppvärmningen av klimatet nere? Det är samma medicin som saknar effekt eller leder till motsatt det man önskar.

Avskräckning fungerade nog en gång något så när, men nu ser det annorlunda ut. Nu står kärnvapenmakter emot varandra i proxykrig där stater som Ukraina hamnar emellan stormakter. Nästa gång kan det vara Taiwan. Blir det ett storkrig är det stor risk att kärnvapen kommer till användning, och det kan innebära slutet på vår civilisation. Därför MÅSTE krig förebyggas. Därför måste vi tänka nytt, och det finns kunskap. Den måste användas.

Diplomaten och fredsforskaren John W. Burton (1915-2010) skriver: "När man förnekar den traditionella föreställningen att människans natur är socialt formbar och tar till sig att vissa mänskliga behov kommer att försöka tillgodoses *oberoende av omständigheter och konsekvenser*, kommer man att inse konflikters natur, hur de ska förebyggas, hanteras och lösas. Teorin om avskräckning, basen för konflikthantering lokalt och internationellt, undermineras därför att *avskräckning inte kan avskräcka i situationer där mänskliga behov inte tillgodoses.*" (Min översättning och kursivering.)

När Ryssland om och om igen talar om att dess existens som land är hotad i och med att Natos gränser flyttas allt närmare och begär avstånd till kärnvapnen, måste det tas på allvar. Det borde vara lätt att inse att med korta varseltider, ned till några minuter, behövs avstånd i mil för att det ska vara möjligt att hinna avgöra om ett anfall är äkta eller ett misstag. Nato som krigsallians är ett hot och inte ett skydd.

Burton visade på de stora likheterna mellan lokal och global nivå vid analys och hantering av konflikter. På lokal nivå har vi beteendevetarnas kunskapsbank. Använd den i säkerhetspolitiken, och upptrappning av konflikter kan förebyggas! Fråga "Vad är orsaken till problemet?". Analys är grunden för effektiv hantering. Liksom läkaren undersöker patienten för att hitta orsaken till sjukdomen för att kunna behandla den ändamålsenligt måste vi undersöka och analysera problemen för att komma till rätta med dem och undvika upptrappning.

Vid konfliktlösning är det grundläggande att lyssna på parterna och behandla dem respektfullt och seriöst, samt se till att ingen tappar ansiktet. Allas perspektiv måste upp på bordet och underliggande behov och känslor beaktas. Idag, inte minst i Ukrainafrågan, gör man tvärtom. Förhandling och samtal är inte intressant. Det enda man överväger och planerar för är våld som metod att lösa konflikter eller avskräcka, och detta trots att vi dagligen ser att det inte fungerar. Fredsrörelsen som tar upp den andra sidans perspektiv misstänkliggörs. Verkligheten tolkas efter olika måttstockar. Det är den andra sidan som är ond, oberäknelig och aggressiv. Fiendebilden byggs på hela tiden.

Avskräckning med kärnvapen kan när som helst leda till motsatsen, kärnvapenkrig. Mängder av tillbud och även olyckor med kärnvapen har skett, och det är allmänt vedertaget att det är tur att vi ännu inte drabbats av en ny kärnvapenexplosion sedan Nagasakibomben 1945. Under Kubakrisen 1962, då USA kände sig hotat av ryska kärnvapen på Kuba, var ett kärnvapenkrig oerhört nära (läs Ellsberg: "Domedagsmaskinen"). Det är dags att påminna oss om det Läkare mot kärnvapen informerar om. Redan ett "mindre" utbyte av kärnvapen skulle kunna medföra att aska från brinnande storstäder stänger ute solljuset med åtföljande svältkatastrof i ett par år eller mer. I-2 miljarder döda. Kärnvapenkrig måste förebyggas.

Finlands och Sveriges ansökningar om Natomedlemskap upplevs naturligtvis som hotfullt av Ryssland och minskar vår säkerhet av skäl jag nämnt ovan (säkerhetsdilemmat och att människor tar till våld när de känner djupa, kanske till och med existentiella, behov hotade). När de nordiska länderna ger USA tillgång till militärbaser i våra länder ökar krigsrisken ytterligare. USA har sagt sig vara beredd att använda kärnvapen först. Ryssland har meddelat att de kan använda kärnvapen om dess existens är hotad.

DCA är inte nödvändigt för att ingå som medlem i Nato. Detta talar man tyst om. Reglering för främmande trupp finns redan i tilläggsavtalet SOFA. Vem är egentligen intresserad av DCA – USA vill ha en samordning av nordisk militär operabilitet i Arktis och Barents hav samt Östersjön. För USA är det en fördel att utan konsensusbeslut i Nato utnyttja Nordens stridskrafter i sin maktkamp med Ryssland och Kina. Det ligger inte i vårt intresse, endast i vapenindustrins.

Avtalet blir en bindande internationell överenskommelse som påverkar Sveriges suveränitet både i fredstid och i krigssituationer. USA får potentiellt kontroll över hela Norden. Vad har vi som små länder att sätta emot ett stort land? Det blir ett enhetligt insatsområde för de amerikanska styrkorna.

Baserna förbrukar enorma mängder bränsle men rapporterar inte sina utsläpp. Hur räknas dessa i förhållande till Parisavtalet? För att rädda klimatet måste krig förebyggas och upphöra. Det är dags att ändra sättet att tänka och använda den stora kunskap som mänskligheten faktiskt har om konflikter och hur de bäst hanteras. Det talas alltmer om behovet av en omställning av samhället. Här finns inte plats för ökade rustningar, krigsplanering och militära övningar. Desto mer utrymme finns det för att skapa vänner och för fredliga utbyten, gemensam och mänsklig säkerhet som ser till allas behov. Lyssna på fredsrörelsen och dess förslag, t ex Internationella fredsbyrån, IPB, som i likhet med många andra givit förslag till förhandlingar.

Vi blir inte säkrare genom att ge USA tillgång till baser i vårt land. Sverige blir ett uppmarschområde och en måltavla för kärnvapen. Vi behöver bevara vår suveränitet och inte dras in i krig. Kärnvapen måste hållas utanför vårt territorium. **Låt oss kräva att Riksdagen sätter stopp för DCA-avtalet!**

Den 14 januari 2024 (detta var när artikeln skrevs, inte remissvaret)

Karin Utas Carlsson, fil.dr pedagogik (fredsundervisning)

Davids väg 16

263 92 Jonstorp

0760 30 8600

k.utas.carlsson@gmail.com

